

A LÉLEKZET

Megsózzák majd a földet.

Ahogy a hal, kicsusszan,
úgy jön világra, síkos.
Még világossötétben,
lélegző húsleves.

Benne opálos hólyag,
beléakadt a lélek,
léggömb, cérnán lebegve;
a sűrű húst e ködfolt
fönn tartja, fönt! A mellben
szétoldott, könnyű égtűz,
tolod-fújod a lében.
Nem enged elmerülni.

Pedig lehúz az árnyék
betonkolonca, fogja
hazánk, a bátyánk, testünk.
Lélek hólyaghorogja
halálból fölránt. Nénik
nézik s majd mint a halból,
a testből is kitépik.

Papp András

VISZ A VÍZ

Mint aki vizet vett a szájába, úgy hallgatott Gestina a híres fazekas apja mellett, a szurokolvasztó üstök és a háncsolatlan rönkfák közelében, mikor rendben leszállították Noénak azt a különféle korszakból és tálakból és csészékből és cserepekből álló óriási készletet, amelyet hosszú hónapok alatt sikerült összeállítaniuk legjobb tudásuk szerint.

A fazekaslány minden hangra figyelt.

S miközben a szolgák lepakolták az öszvérek hátára kötözött edényeket, ő valahonnan azt hallotta: lányom, lányom. Ugyanakkor az apja Noéval beszélt, akiről azelőtt sokat hallott, s akit maga is látni szeretett volna. De olyan volt, mint amilyennek képzelte; öreg, hosszú hajjal és nagy szakállal. Kissé hajlott háta miatt zömökebbnek

látszott, de valójában csontos volt és sovány, csak csupasz kezére kellett nézni, a bő száru köntös könyékig visszacsúszott, szabadon hagyva alkarját. Bal csuklóján széles ezüst karperec volt, lábán szíjak nélküli kecskebőr sarut viselt. Mintha az idő öltöztette volna fehérbe, lenvászonból készült köntösének még a szegélyén sem volt semmiféle dísz, a kelmét nem csikozták festékekkel, egyszerű volt, korához méltó. Jobbjában hosszú botot tartott, mely nem volt egészen egyenes, a markolatrészt alatta is, felett is enyhén görbült. Csupán az arca volt szokatlanul sápadt, mint az egyébként várható lett volna; a ráncok mint hajdan volt érzelmek, mosolyok és sírások puha bőrárnyékai, letörőhetetlenül és fölöttébb beszédesen idézték a múltat és az embert. Az angyalok gyermekei, még ha esetenként idősebbek voltak is, mint Noé, nem ráncosodtak. Az ő arcán ellenben még látni lehetett azokat az ihletett vonásokat, amelyek az évszázadok alatt sem halványultak, hiven megőrizve az Isten keze nyomát. Az öreg arc szimmetriájában fölfedezhető volt Ádám hajdani szépsége, a gondtalanság derűje és világosa és a gyermekkort nélkülöző, de ártatlanságában mégiscsak arra utaló báj ekkor még kevésbé mesterkéltné vonásai. Hiszen Ádám felnőttként élte gyermekezeit. Noé pedig ötszáz évesen, mikor feleségül vette Túbal-kajin nővérét, Noémit, vált igazából éretté és felnőtté. Noé ráncai könnyen megtéveszthették a felületes szemlélőt; Gestina azonban hetvenévesnél nem gondolta volna többnek, mert Noé szeme fiatal volt, a hosszú idő alatt semmit nem változott. A ráncos múlt vagy a múltat őrző ráncok, gondolta a lány, jelenbe foglalják a jövőbe tekintő szemeket; ő egy pillanatig sem kételkedett az előre jelzett áradásban, mint a többiek, akiknek általános és botrányos derűltsége csak akkor hagyott alább, amikor Noé az edényekért cserébe csaknem teljes vagyonát kínálta. A vagyonnal pedig nem tréfálkozik az ember; ha tehetős, akkor mondjuk többet megengedhet magának. Talán még egy ilyen esztelen vállalkozást is, mint amelyet ennek a lánynak a fölállítása jelentett a pusztában. Noé vagyona pedig akkora volt, hogy arra kellő komolyság nélkül nem lehetett gondolni, pláne akkor nem, ha azt a vagyon birtokosa könnyelműen, mondhatni esztelenül kívánja eltékozolni.

Lányom, gyermekem, hallotta ismét Gestina, és elindult a hang feltételezett irányába. Előbb tényleg a bárka felé ment, de aztán nem állt meg ott, hanem ment tovább, a kis dombról lefelé, arra, amerre egy kis bozótos-ligetes rész árnyékában fokhagymát, kerti zsászt, kaprot, édesköményt, retket, uborkát meg lucernát és lóherét is termesztettek. A fűszerek közül pedig a sáfrányt és koriandert, izsópot és mentát, kakukkfűvet és cikóriát. De volt ott mák is. Kövekből kirakott kútja hús vizű volt, sikos peremű kővályúból itatták ott az állatokat, meg kis árkokba vezették a vizet, a veteményeskert ágyásai közé.

A fazekas hiába tiltakozott, mondván, az állatok értéke jócskán felülmúlja az ő edényeinek az értékét. Noé viszont azt mondta, hogy mással nem fizethet, és kevesebbel sem fizethet. Azért, mert neki most semmi sem ér többet a világon, mint a tetszetős és nyilván kiváló minőségű cserépedények, másrészt mert nem bírja tovább tartani az állatokat, takarmányozásuk mind nagyobb gond, és neki most nincs fölöslege, sem pedig szabad és ráérő embere, aki távoli síkságok dús rétegein legeltetné a nyájukat. S ami neki még kell erre a rövid időre, azokat Jáfet kiválogatta és elkülönítette, és a bárkába sem vihet többet, ha majd elkészül, csak annyit, amennyire feltétlenül szükségük lesz.

Noé az állatok mellé rendelt néhány szolgát, hogy segítsenek a fazekasnak a terelésben, akinek nem volt elég embere. Ő maga utoljára maradt, a szamarát itatta, mikor Gestina eszébe jutott, nem is emlékszik, mikor ment el. Először nem nyugtalankodott

miatta, de amint hazaért, s a lányt sehol sem látta, tehát hogy nem jött el korábban, mint ahogyan gondolta, egyszeriben rossz érzései támadtak. Gestina jó gyermek volt, kötelességtudó lány, aki mindig készséggel teljesítette apja parancsait. Így érthető, hogy a kimaradáson méltán csodálkozott, sejtve, hogy nyomós oka lehet.

Ki tudja, miféle szedett-vedett népség dolgozik ott. Hogy az a kóbor eszű Noé mi-féle ringy-rongy munkásokat fogadott föl, akiktől egyébként csak félni lehetne a magányos karavánutak mentén, s akiknek öröme most aligha lehet több, asszonyok híján, mint a borostömlők szorgalmas nyomkodása és csavargatása az esti tűz mellett. Részeges csavargó mindegyik! Ismeri ő a fajtájukat, egy-egy díszpéldány feltűnik az ő műhelyénél is valamiféle szolgálat reményében. Csak azok kaphatók a legörültebb munkára, akik maguk is bolondok, nem törődve semmit egészségükkel, csekély bérért is hajlandók a tűző napon tüzet szítani, szurokgőzt szívni, gyalulni, rönköket emelgetni és izzadva ide-oda cepekedni „mesterük” kívánsága szerint.

Gestina egyetlen lánygyermeké volt. Mondhatni, szeme fénye, őzgidája. Otthon aztán nem is késekedett soká, magához intette két fiát, a beszéd egy idő óta nehezeére esett, s halkán kérdezte tőlük, mikor látták utoljára testvérüket. A fiúk nem tudtak pontos választ adni. Ők az előbb még a Noétól kapott hízókat, szárnyasokat, szamarakat és tevéket szorították be a karámokba. Illetőleg hely hiányában a jámborabb fajtaikat, amelyek szétszéledésétől nem kellett tartaniuk, kint hagyták a karámok előtt, hadd legeljenek kedvükre. S bár nem kis gondot, olykor bosszúságot okozott nekik a tarka állatsereg terelése, a csökönösebbek nógatása, az elevebbek visszatartása, mozdulataikban azért félreérthetetlenül ott volt az elégedettség. Mert ha vesződniük kell is, az csak azt jelenti, van miért. Így bosszúságuk valójában a gazdagság öröme volt, mely bizonyos könnyelműségektől sem volt mentes. Ugyan ki tartotta számon, hány szárnyas repült világgá, vagy hányat tapostak el a bikák a mintegy órás út alatt. Biztonságérzetük a gazdagság jóleső tudásán alapult: semmi sem vész el addig, míg van miből és honnan pótolni. A baromállat pedig könnyen szaporodik, gondolták a fiúk. A világ gazdagsága sem lehet egyéb, mint a nemek kölcsönös vonzódása, a megtermékenyítő és megtermékenyülő életerők találkozása és osztódása.

Az edényekért kapott fizetség pedig minden képzeletüket felülmúlta. Noé szinte egész vagyonát odaadta. Vagyis számolatlanul fizette ki őket kecske- és birkanyájakkal s mindenféle hasznos, igavonásra, teherszállításra, étkezésre és áldozati vágásra egyaránt alkalmas állatokkal.

A fazekas, aki egész életében mértékkel élt, elnémult, valósággal megbénult ekkora eszelősség láttán és hallatán. Az az Isten, Noé istene, tán bolonddá teszi előbb az embert, s csak aztán részesíti áldásban? Vagy az áldás netán egyet jelent az örülettel, a hit pedig a rögeszmével? Ésszel föl sem fogható! És valószínűleg hiába is próbálná megérteni, ő más isteneket ismer, ő neki csak az anyagról, pontosabban szólva csak az agyagról van tudása és tapasztalata, ami viszont megóvja őt az elragadtatástól. Ugyanakkor az agyagot sem ismerné, ha nem tudná, hogy Enki isten ereje, az édesvízű Abzu iszapjába rejtett Me akár tárgyakban is megtestesülhet, miközben láthatatlanul továbbra is megőrzi tulajdonságaikat. Abzu kövér agyagjából teremtette meg az embert Nammu istenanya és Ninnah istennő. A vörös agyag itt sem ismeretlen, ’ādāmāh szóval jelölik. S ha hihet az itteni szóbeszédnek, akkor el kell fogadnia, hogy a Kenan király idején s majd még egyszer Énok korában pusztító özönvíz festette vörösre a földet, oly nagy volt akkor a halál. Ez persze mindent megmagyaráz, s így a vörös agyag természetes anyaga az emberi testnek. De akkor hány teremtés-formálás és pusztító rongálás volt mindeddig?

Mindezek a gondolatok csak még jobban elnémitották a fazekast. Hirtelen annyi minden eszébe jutott, hogy már nemcsak tiltakozni akart, visszautasítani és el nem fogadni a fizetséget, hanem valami nagy-nagy igazságot szeretett volna kimondani, ami éppúgy érvénytelenné és hazuggá teszi Noé nagylelkű följánlását, amint a sokaknak oly ellenszenves építkezést is. Ritkán érzett magában ennyi dühöt és tehetetlenséget; állkapcsán, közvetlenül a fül alatti részeken kétoldalasan dudorodott ki és húzódott vissza gyors ritmusban a rágóizomzat kis darabkája, mely némiképp megnövelte arcának méreteit, és hullámvá tette a szakáll felső részét. Ez az ideges rángás Noé figyelmét sem kerülte el, aki a többiekkel együtt várta a fazekas válaszát. Most a szemébe nézett, nem úgy, mint az előbb, mikor a bárkáról beszélt. A fazekas nagy barna szemében a pillanatnyi zavarodottság ellenére is barátságos melegség volt; formára, termetre jellegzetes típusa volt a Sennaár vidékén lakó embereknek, ahonnan időről időre idevándorolnak néhányan, elhagyva az áldott Folyóköz termékeny földjét és a biztonságot nyújtó erős városokat, s fölmennek egészen Háránig, megkerülve a terméketlen és forró sivatagot, ahol a nap heve elevenen emészti el az élőket, majd lejönnek egészen Hebrónig, de némelyikük meg sem áll Gósen földjéig, és hozzák magukkal az agyagot, az agyagformálás titkát, meg a tenyérbe rejthető kis tábláikon az írás, a jelvetés és értelmezés művészetét. A férfiak közül sokan megtartották a hagyományos viseletet, a birkaszőrből készült szoknyát, amelyet ha szépen kifésültek, aranyos fénybe öltöztette alsótestüket a térd vonaláig. Ez a szőrszoknya ugyan kényelmes volt viselőjének, ám a legmelegebb időszakokban mégis kibírhatatlanul forrónak tűnt, s mindamellettt mindenféle fanyar gőzök és illatok szálltak föl onnan a harang alól, hiába kengették combjukat és ágyékukat hűsítő balzsamokkal. A kényesség nem feltétlen a műveltség velejárója, inkább műveltségükhöz mérten voltak igényesek a test dolgait illetően; tisztálkodási szokásaik, a mosakodás szertartásossága és bőrük olajjal való megkenése is ugyanannak a rituális ceremóniának volt a része, mint ami a legkülönfélébb munkáikban is megnyilvánult: életük áldozatvállalás, s amit tesznek, csak torz és elrontott utánczata lehet a voltaképp utánozhatatlan eredeti szépségnek, de mert a tökéletességre kell figyelniük, tétlenek sem maradhatnak, sajátos formanyelven kell kifejezniük és fenntartaniuk a viszonyt az istenekkel, részint azért, mert valahogy elviselhetővé kell tenni a földi dolgok aránytalanságait, részint pedig azért, mert józanoknak kell maradniuk, és megértésre kell törekedniük, kulturált és civilizált módon.

Ruházatában a fazekas már nem őrizte a hagyományokat; nyersszínű gyolcsruhát viselt, derekán többszörösen körülcsavart kék és az előbbinél finomabb anyag volt, amelyet alkalmasint a feje köré tekerhetett, ha erősen tűzött a nap. Fekete, halántékán őszülő haja és egyenes, nagy orra a húsos cimpával meg a keskeny, szintelen ajkával azonban megőrizte a távoli sennaári nép vonásait. Szakálla göndör volt, akár egy kőbálványé.

Legszívesebben rárivallt volna: Ostoba!, vedd észre magad, kicsiny vagy és nevetéses vagy! Gőgös és különködő, borúlátó és ugyanakkor elbizakodott. A halál mindannyiunkat utolér, és nem építhetünk ellene bárkát, mert nincsen túlpart! A mi életünkre a halál zárta rá az ajtót, megfűstölt és meglocsolt szent küszöbét elevenen át nem léphetjük, de még csak rést sem nyithatunk rajta, hogy mögé lessünk. Minden bárka elsüllyed, hiába a szurok és az aszfalt, melyek a rések között nem hagynak utat a víznek, de elmerül, alamerül, megfeneklik és felborul és vége – tátogott némán a fazekas saját kétségbeesésének örvénye fölött. Mert ha csakugyan úgy lesz, ahogyan

Noé hiszi, akkor valóban értéktelen minden, ami elvész a vízben, hiába a sok állat, a vagyon, ha holnapra mind víz alá kerül. Most csak egyetlen fizetség érne valamit, ha őt és családját fölvenné a bárkába, ha befogadná és magával vinné, mit számítana az a néhány ember. Az nem lehet, hogy nincs megoldás. Az nem lehet, hogy csak így egyszerre, váratlanul, hogy annyi munka, ember, érték... nem lehet, nem szabad.

A csönd túlsó partján mintha egy másik ember állt volna lassan elkönyvesedő szemmel. S immár csak annyi ellenszenv maradt benne a másik iránt, amennyit feltétlenül éreznünk és mutatnunk szükséges azokkal szemben, akik kivételesek és különlegesek, akik megmagyarázhatatlanok és kiválasztottak, s akik a barátságos közeledést is éppoly egyszerű szívjósággal fogadják, mint az álnok és rosszindulatú beszédet; valójában érinthetetlenek, elszigeteli őket az a földöntúli nagyszerűség, amely az embereknek annyira talányos és megfoghatatlan és zavarbaejtő, s mert nem lehetünk olyanok, mint ők, kinevetjük és gúnyoljuk különös viselkedésüket, egyszerű, de a jelenvaló dolgoktól mégiscsak elvonatkoztatott beszédüket.

A fazekas nem tudott megszólalni. Pedig minden bizonnyal érzélte a mögötte felsorakozott emberek türelmetlenségét, hallhatta a kis suttogásokat. Hol a bárkán dolgozó munkásokat figyelte, hol Noéra nézett, hol meg maga elé, mintha csak latolgatná az ajánlatot, gyors fejszámításokat végezne, mintha hosszú és reménytelennek tűnő alkudozást készítené elő ezzel a nagy és egyre kínosabbá váló csönddel. De hogyan is alkudozhatnék most, azután, hogy kinevette az építkezést? Olyasmit nem mondhat, amit a többiek várnak tőle, tehát valami olyasfélét, hogy Noé bizony elbizakodott és tudálékos, aki azt hiszi magáról, hogy szellemisége a világ fölé emeli őt, s mindamellettt olyan jól és ügyesen tudja a saját érdekeit nézni a marha- és gypajúkereskedelemben, hogy éppenséggel önbecsülést sértő vele érintkezni, mivel ez az óriási fizetség nem lehet más, mint cselvetés, amit aztán busás haszonnal szerez vissza. Talán jobb lett volna, ha el sem fogadja ezt a megrendelést. És most nemcsak saját bőrére kellene alkudoznia, megalázkodva bizonyítani tehetségét és hasznosságát, erényes életét és az istenekbe vetett hitét, amelyek őt egyformán alkalmassá és méltóvá teszik a bárkában való utazásra, hanem szembe kellene fordulnia saját embereivel is, akik első megdöbbenésükön túl nyilván kinevetnék őt is.

S ha voltak is az emberei között egypáran, akik hallgatását a jelentőségteljes beszédek megelőző szokásos és szükséges megfontolások jeleként értelmezték, vagyis hogy a fazekas válaszában hasonlóképpen pontos és szóformálásában választékos lesz, mint egy közönséges cseréptál vagy áldozati szobrocska megtervezése és elkészítése során, nem tudtak tovább várni, a csönd végét kívárni, akárha nem hinnének váratlan szerencsájukban, hogy ők is részt kapnak Noé hatalmas nyájából – felkacagtak váratlanul, harsányan és durván, vezetőjük tekintélyét jócskán kisebbitő módon.

Nem tudta, mi történik. Sokkal távolabb érezte magát ahhoz, hogysen rögtön megértette volna, mi történik körülötte. Mindenesetre már készen volt a válasz, nem fogadja el az állatokat, amikor fiai és szolgálói fölnevettek. És ő úgy hallotta, mintha senki nem találná a hangját; a közös derűtségben már nem volt semmi személyes; mert ami fontos lehetett abban a pillanatban, az ott vált eggyé, a nevetésben, az ajkakon. Mintha a nevetés nemcsak a válasz helyettesítésére volna alkalmas, hanem egyet jelentene magával a válasszal: nincsen kimondható szó, csak halálos rémület van, mosolyban oldódó iszonyat.

S amint a fazekas gyorsan szétpislogta a szemére húzódott homályosságot, már azt is láthatta, hogy mi okozta az emberek derűtségét. A kis dombhát végében, a fehér

kövek között két különös állat bukkant föl. Kinézetük és a szúrós aszatot kerülgető ugrándozásuk egyaránt mulatságos volt. Még egyikük sem látott ilyen vagy ehhez fogható állatokat, Noét is beleértve, aki botjára támaszkodva szintén a nagy testű, de barátságosnak tűnő lényeket szemlélte. A magasságuk körülbelül négy könyök volt, testüket rövid, ám sűrű szőrbunda fedte, mely szürkésen, selymesen fénylett a délutáni napban. Gyakran megálltak, és figyeltek. Ilyenkor két hátsó, nyúllábakra emlékeztető, de a nyulakénál jóval nagyobb és erősebb lábaikra álltak, kicsiny fejüket magasan feltartották, míg mellső lábaikat könyékben behajlítva és kerek kis mancsaikat ellazítva lógatták maguk előtt. Sem az építkezés felől hallatszó lárma, sem az emberek látása nem riasztotta el a két furcsa jószágot, sőt, még ha óvatosan is, de egyre közelebb merészkedtek; hosszú és erős farkukkal kormányozták magukat ugrálás közben, s ha megálltak vagy leültek, ezzel támasztották meg magukat. Mindamellet a legkülönösebb talán mégiscsak az volt, hogy az egyik, a néhány ujjnyival alacsonyabbnak látszó állat hasán mintha keresztben vágás vagy valamiféle hasíték lett volna, de akkora, hogy szinte kettéválasztotta a törzsét, megnyitva ezáltal altestének mélységeit. A hasítékban időnként két kis fej jelent meg; hol elbújtak, hol meg játékosan előtűntek, mintha egyenesen a nagy állat gyomrából nőttek volna ki ezek a fejcskék, amelyek szörnyűséges testi valójukban is láthatóan jól érezték magukat.

Mindenféle állat idesereglik, mondta Noé.

A fazekas máskor talán rossz néven vett volna egy ilyen megjegyzést, de most úgy tett, mintha nem is hallaná.

Csak jönnek, a világ négy tája felől idegyűlnek a legkülönfélébb állatok, némelyiknek még Jáfet sem tudja a nevét, hiába jelenti ki Sém, hogy melyik a tiszta és a tisztátalan közöttük.

A két állat, miután rövid pihenőt tartott az egyik magányosan álló akácfa árnyékában, mit sem zavartatva magukat a báméskodóktól, arra vették az irányt, amerre korábban Gestina távozott.

A korábbi csönd már csak azért sem térhetett vissza, mert az emberek egymás között élénken tárgyalni kezdték az előbbi jelenést, találgatva, hogy merről jöhettek, hová tartanak az állatok, s az a két apróság ott a hasi nyílásban vajon megszületett-e már, vagy majd csak ezután fognak; egyszóval annyira foglalkoztatta őket e különös jelenség, akárha elfeledték volna, mire is várakoznak tulajdonképpen. Néhányan úgy vélték, hasznos lenne az állatok befogása, de amikor két fiatal pásztor vállalkozott e veszélytelennek egyáltalán nem tűnő feladatra, mivel háló hiányában pusztá kézzel akartak az állatok nyomába eredni, a fazekas magasba tartott kézzel jelezte, hogy csöndet kér.

A beszélgetés csak lassan maradt abba, s ő be sem várva a teljes csöndet, fejbőlintás kíséretében röviden csak annyit mondott Noénak, hogy rendben van.

Hangja színtelen volt és halk, úgyhogy egyáltalán nem volt biztos benne, hogy Noé meghallotta. Még egyszer kimondani, úgy érezte, már nem tudná; fájta a torka, a szája kiszáradt, a nyelve nehéz és élettelen volt.

Noé, miközben a sápadt fazekas felé lépett, másik kezébe vette át a botot, hogy az üzletet kézfogással erősítse meg. Rendben van, mondta ő is, majd intett a közelben tartózkodó Noéminek, hogy hozhatja a borostömlőt.

Noémi, aki öregedőn is gyönyörű asszony volt, karcsú termetű és szelíd tekintetű, finom mozdulatokkal készítette elő a vacsorafőzéshez szükséges anyagokat és edényeket a sátor előtt; zsákból lencsét mert egy vízzel telt tálba, Sém felesége, Mirjam olajat, lisztet, babérlevelet vitt az éjjel-nappal folyamatosan égő tűz mellé, míg Khám felesé-

ge, az egyiptomi Szatisz fintorogva pucolta a hagymákat. Jáfetnek nem volt asszonya. Ők élelmezték a munkásokat, s ez meglehetősen nagy próbatételt jelentett nekik, hiszen most jóval nagyobb mennyiségben kellett gondolkodniuk. Az ismert és egyszerű ételek elkészítése is sok problémát okozott, elsősorban az arányok helyes megválasztása bizonytalanította el az asszonyokat, hogy miből mennyit tegyenek, hogy ugyanúgy kell-e izesíteni az ételt, mint mikor csak maguknak főznek. Noémi sohasem tudta megnyugtató módon elrendezni magában ezeket a látszólag jelentéktelen kérdéseket, mivel tudta, a közhangulatot és munkakedvet nagyban befolyásolja az elkészített étel minősége. Szinte örökké elégedetlen volt, hiába dicsérték főztjét, ügyes kezét, a változatos ízek iránti érzékenységét, kételkedett az emberek szavában, azt gondolván, hogy a méltások inkább asszonyi szépségének szólnak, semmint főzésbeli tudományának. A férfiak azt hiszik, szépet tesznek, ha célozgatnak, ha könnyen félreérthető módon dicsérnek. Most az volt a legfőbb gondja, tegyen-e a lencse mellé citromhéjat, mely szokatlanul kellemes és különleges ízt adna a főzeléknek, de amelynek izesítőként való használatáról a két fiatal asszony között megoszlottak a vélemények; Szatisz idegenkedett tőle, nem javasolta, Mirjam ellenben anyósa pártjára állt.

Ekkor intett Noé, félreérthetetlenül jelezve, mit kíván.

A tömlőt leengedték a kútba, közvetlenül a víz fölé, mert Noé a langyos bort ki nem állhatta. Először a fazekas ivott. Fejét hátrahajtva, magasból spriccolta szájába a bort, talán valamivel mohóbban, mint illetet volna, de annyira szomjasnak érezte magát. Noé mindaközben elmagyarázta az embereknek, hogy mely karámokat kell megnyitniuk, s Noémi által üzent Khámnak, hogy mindent mutasson meg, és rendezzen el, s ő állítson ki néhány embert, akik majd segítenek a terelésben.

Noé jólesően vette tudomásul, hogy a fazekasnak ízlik a bor. Csupán amiatt sajnálkozott, hogy a fazekas nem hagy elég időt az izlelésre, mivel az apró kortyolgatások jobban föltárájk az ital természetét; Noé árnyalatokról beszélt, meg simulékonyságról, asszonyi bonyolultságról, vonzó titokzatosságról, végül pedig a bor és a szőlőtermelő sajátos viszonyáról, a kölcsönösen áldásos egymásra hatás szellemtisztító és lélekemelő tapasztalatairól szolt. Borára joggal lehetett büszke, mert senki nem értett úgy a vessző- és tőkegondozáshoz, mustcsináláshoz és borfejtéshez, mint ő.

A fazekasnak volt egy olyan képessége, hogy akármilyen folyadékot, nem kis ámulatára az embereknek, nyelés nélkül is a gyomrába tudott engedni. És a hosszú évek alatt szokásává vált, hogy az italokat egyszerűen magába öntötte, ami valóban mohóságként hatott. Most azonban nem Noé érdeklődését kívánta fölkelteni ezzel az egyedülálló mutatvánnyal, hanem száraz torkát szerette volna megnedvesíteni; sokat és gyorsan ivott, a hús bor megfájdította a torkát. Később úgy vélte, ez lehet az oka annak, hogy nem tud megszólalni. A hangja nem egyszerre ment el, fokozatosan halkult, ott-hon még tudott suttogva beszélni a lányát hazakísérő Jáfettel, de aztán másnapra végleg elnémult.

A bor kissé elbágyasztotta, fejében fájdalmas nyomást érzett, lüktetést. Szeretett volna Noé beszédére figyelni, annál is inkább, mert tudta, most valami kivételes dologban van része; a mindig oly tartózkodó férfi most egyedül őhozzá beszél, titkot fed föl, de mégse tudta követni, csak nézte az épülő bárkát meg a cölöpökről és a dombról alakatlanul leolvadó árnyékát, figyelte az ágyékkötős munkásokat, akiknek egy csoportja éppen ekkor emelt a magasba egy gerendát, a bronzcsigák nyikorgása éles sikolyként hallatszott, mintha ezer és tízezer fuldokló hangja tekeredne ki onnan; őneki pedig a mellkasára nehezült minden, ami itt volt, s amit összefoglalva csak egyetlen szóval le-

hetne kifejezni: biztonság vagy bizonyosság. Szaporán vette a levegőt, és izzadt. A levegőégben egyetlen felhőt sem látott.

Aztán hirtelen csend lett. Nem tudta, meddig állt ott Noéval. Az állatokat már elhajtották. Érezte, hogy valamit most neki is mondania kellene, de nem jutott eszébe semmi. Visszaadta a tömlőt. Némán indult az öszvére felé, a lábában nem sok erőt érzett. A kút mellett, ahol megitta az állatot, leült, arcát, homlokát ujjhegygel nedvesítette meg. És nem tudta eldönteni, hogy abban, amit köhögve kiköpött, torkának vére van-e, vagy csak az előbb elfogyasztott bor nyálától rózsaszínűvé fakult csomóját látja a kövezeten lassan szétfolyni. De már ez sem érdekelte. Sarkával szétdörzsölte a köpetet. Érezte minden dolog céltalanságát. A vízzel telt vályúnak koporsóformája volt. Csak nézte. Sokáig dőzte. Egyik pillanatban még kedvet érzett hozzá, a másikban már nem. S mivel értelmetlennek találta a vízhalált éppúgy, mint a tűzhalált, annak sem látta értelmét, hogy a halált bármiféle formában is siettesse. És rövid ideig azt hitte, hogy már a halál sem érdekli. Semmi sem, egyáltalán, a semmi, a nem, az igen. Kivéve Gestinát? Vajon hol lehet ő?

Erre a két fiú sem tudott válaszolni otthon. S már éppen vissza akartak indulni, amikor a napórás oszlop mögött megpillantották a húgukat, aki pompás fehér hátason ült féloldalasan. A kötőféket Jáfet fogta, ott ment végig a ló mellett, gyakran pillantva föl a lányra, aki a szülői házhoz közeledve egyre csöndesebb válaszokat adott a fiúnak.

A család vályogtéglából épült házban lakott, melynek lapos tetején kis fűszerkertet alakítottak ki. A környéken nem ez volt az egyedüli vályogház, de az egyetlen volt, amelyet kívül is, belül is fehérre meszeltek. A napos oldalon, végig a fal tövében edények száradtak, arrább, egyetlen jókora kupacban az összetört cserepek kisebb-nagyobb darabjait lehetett látni. Maga a műhely is a ház része volt, két oldalsó fala a ház hátsó falának támaszkodott, föléje sárga ponyvát feszítettek. Több lábbal hajtható korong állt odabent az alacsony és durva faragású székekkel; a sarokba tapasztott kemencének érett fügére emlékeztető alakja volt. Fügefát a karámok előtt lehetett látni, kettő volt belőle, nem messze egymástól. Az egyik alatt fehér kutya aludt, illetve ezt a kutyaéknél sohasem lehet tudni, mindenesetre ott pihent le, fejét a lábára hajva csöndesedett el, miután az állatokat bezárták. De amint meghallotta vagy orrával megérezte a ló közeledését, hirtelen föl pattant, és vadul ugatva rohant előre. Talán még Jáfetnek is nekiugrott volna, ha vissza nem parancsolja az egyik fiú. Ők hárman a bejáratnál álltak, a rudakkal ferdén megtámasztott szőnyeg alól figyelték a közeledőket.

A napóra megnyúlt árnyéka úgy vetült a földre, mintha valami mélységet nyitna ott; az egyenetlenség következtében megtört és elhajlott az egyenes, de azért így is, a látszólagos mozdulatlanság ellenére is tudható volt, hogy elmúlt öt óra.

Amikor a ház elé értek, Jáfet Gestina felé nyújtotta két karját, hogy lesegítse. Ebben a pillanatban ott termett az egyik fiú, aki lehetetlen módon összecsavart turbánt viselt a fején, és kissé arrább lökte az addig kedvesen, bizalmasan mosolygó Jáfetet. Testvérhúgát ő vezette a sápadt apa elé.

Kerestelek, mondta alig hallhatóan a fazekas.

A lány nem felelt. Hogyan is mondhatná el, kiváltképpen egy idegen előtt, hogy hangot hallott. Hogy az után ment. Két évvel ezelőtt meghalt anyja szólította.

Most Jáfet hajolt meg mélyen a fazekas előtt, arcáról az előbbi közjáték ellenére sem tűnt el a barátságos mosoly. Menteni próbálta a lányt, mindent magára vállalt, hogy ő az oka a késlekedésnek, ő tartotta föl, mert mindenféle furcsa állatot mutatott Gestinának, aki aztán mindent tudni szeretett volna természetükről és szokásaikról.

És nemegyszer hozta zavarba őt, mikor a lány az állatok nevét kérdezte. Szabadon, minden félelem nélkül jártak a legveszedelmesebb ragadozók között is, melyek földre lapulva nyalták Jáfet kezét, és ő Gestinával együtt próbálta meg kitalálni, az állat szeméből kiolvasni, hogyan is szólíthatják, milyen névvel illetik azon a vidéken, ahol fajtájabelivel természetes életet él.

A fazekas másik fia, aki mindedig szótlánul állt apja mellett, most azt mondta, ők is láttak két lábón ugráló állatokat, az egyiknek még a hasa is nyitva volt, s ha ismeri őket, mondja meg, mifélek, mi hajtotta őket ide, vállalva egy vélhetően hosszú út viszontagságait.

Mielőtt azonban Jáfet válaszolhatott volna, a fazekas csöndesen a ház belseje felé mutatott, egyértelművé téve mindenki előtt, hogy az idegent vendégnek tekinti. A lovat egy szolgáló vezette hátra és csapta pányvára az agyagos vermek közelében. Ritka és drága állat volt a ló, magának Noénak is csak két-három kancája lehetett, nem számítva a kicsikókat, melyek jelentékeny értékük miatt csengőt kaptak a nyakukba.

Apácskám, mondta hálásan a lány, és előresietett.

Odabent félhomály volt, csak a legnagyobb helyiségnek számító konyha falát törte át egy kerek ablak. Innen nyíltak a szűk és sötét hálóccellák, amelyeknek bejáratát mindenütt ugyanaz a könnyű, halványzöld szövet takarta, nyilván a legyek és a szúnyogok elleni védekezésül, melyek oly keservesen meg tudják rövidíteni az ember álmát. A vendéget ide ültették le, puha szőnyegre és szőrökkel tömött párnákra. Méceszt a homály ellenére sem kellett gyújtani, szemük hamar megszokta a szürke levegőt, melyben leginkább a nyers agyag szagát és az olívaolaj fűszerekkel még el nem kevert tiszta, de kissé nehéz illatát lehetett érezni. Gestina hűsítőként mézzel édesített vizet hozott, majd apró cseréptálcákat tett a körben ülő férfiak elé, amelyekbe mazsolát, tisztított dióbelet és pörkölt pisztáciát öntött.

Kenguru, mondta Jáfet.

Nem értem, hallatszott a túloldalról.

A nevek jelentését nem is lehet egyből megérteni, magyarázta Jáfet. Sokszor kell mondogatni magunkban ahhoz, hogy megnyilatkozzék előttünk az értelme, lelkünk pihegő és zengő mélysége fölött kell lebegtetnünk, szóra kell bírnunk, hogy magáról beszéljen, s ha már kezdjük érteni, a név elvezet bennünket ama teremtő gondolathoz, mely éppen olyannak látta a maga anyagtalan rendszerében önmaga megtestesülésének egy lehetséges formáját, mint amilyennek mi látjuk képzeletünkben, nevük szerint a lényeket.

Ezt még annyira sem értem, hallatszott ugyanonnan.

Persze egyszerűbben és világosabban is lehetne ezt mondani: a név elrejt és ugyanakkor konkrétá tesz. A kimondott szavakban élet van, de az öröklét mégis a csönddel rokon, mert az túl van az elmondhatón és megnevezhetőn. A mi beszédünk forrása ez a csend, enélkül szólni sem tudnánk; szóval, nevekkel helyettesítjük a végső elhallgatást. És beszélünk mindenfélét, mintha értenénk, miről, mintha pontosan tudnánk, miből. Az anyanyelv biztonságos és meleg fészkeben tudjuk magunkat, és nem tudunk olyat gondolni, ami e fészektől elidegeníthetne és kiröpíthetne bennünket. A nyelvész és a gondolatszó olyan, akár egy asszony és egy férfi: minden új és eredeti gondolat az ő szerencsés egymásra találásuk az öröklét termékenyítő csöndjében.

Jáfet bizonyára még tovább folytatta volna, ha nem szól közbe ugyanaz a hang, amelyik korábban kérdezte.

De hát a kenguru?

Jáfet, mielőtt válaszolt volna, kivett a tálkából néhány szem mazsolát. Mélyen bevágott álla és hegyesen előreugró ádámcsutkája le-föl ringott a csöndben és félhomályban. Az alkonyi idő kiemelte két szeme világosát, az élénk kékséget, melyet mintha a szürkeség osztott volna két félre, s amelyet az anyja, Noémi gyermekkorában elalvás előtt csókjával próbált egyesíteni; Hajnalsillagnak mondva az egyiket, Esthajnalnak a másikat.

Szóval a kenguru, gondolta. Egy nagyon kézenfekvő ellentmondás volt előtte: hogyha a világ metafizikai mélysége csak akkor tárul föl előttünk, ha megpróbáljuk elmesélni, akkor az a kérdés, miről is mesélünk addig, míg e mélység föl nem tárul. Mintegy a mélységet kell megelőlegeznünk a meséléssel, de ebbe már nem akart belekezezeni. Helyette megfontoltan a következőket mondta: Szóval a kenguru.

És azzal folytatta, hogy ő ezt is szerencsés egymásra találásnak mondaná, mármint a Gestináénak és a magáénak.

Újabb mazsolaszemeket vett a szájába.

A lány mindeközben mégiscsak meggyújtott egy kacsiforma mécses, mely az ő tárlálmánya volt; az állat hátrahajló feje volt a mécses fogója, s a testre simuló két szárny között égett a kis láng.

Hogy az a két állat, mondta Jáfet, mely délután érkezett, miért viseli ezt a nevet, azt Gestinától kellene megkérdezni, mert ő találta ki, igen, Gestina segített neki, s ő emiatt nem is lehet elég hálás, amint a többi névért sem, amelyeket a maga részéről éppúgy az állatokra illőnek és kifejezőnek talál, mint ahogyan Gestinát sem tudná immár másik néven nevezni. Mert ha jól tudja, akkor a lány neve annak a *Gestinannának* a rövidített alakja, akit távoli hazájában istennőként tisztelnek, s amit ő „égi szőlővessző”-nek vagy „szőlővesszőanyó”-nak fordítana. Dalos kedvű boszorkány és látnok! Az írás titkának ismerője és álomfejtő! Mert ugye Gestina megfejtette testvérbátyja, Dumuzi baljós álmát, és próbálta megmenteni fivérét a pusztulástól. Dumuzi, az „igaz fiú”, akit errefelé inkább Tammúzként ismernek, azonban mégse menekülhetett Innin elől, a démonok utolérték, és darabokra szaggatták. Ekkor a fájdalomtól megtört Gestina áldozatként ajánlotta föl magát, beleegyezett abba, hogy bátyja helyett az év felét ő töltsen az alvilágban.

Régi történet ez, mondta a turbános. Látom, jól ismered. De Gestina csak egy fazekaslány, aki nem ismeri atyád szőlővesszőjét.

A lány zavarban volt. Nagy, barna szeme fölött szépen ívelő szemöldökét összehúzta, s próbálta magát hasznossá tenni; nesztelenül, mezítláb lépdelt a szőnyegen, vizet hozott még, s valami tegnap sült lepényt, hozzá olajat és bogyókat. A férfiak beszédébe nem lehetett beleszólása, pedig anyja, mikor ő megszületett, valóban ez után az istennő után nevezte el, a végső és utolsó pillanatban is ott lesz a föltámadás és az újjáéledés reménye. Vajon tényleg az ő hangját hallotta-e, vagy csak képzelődött? Mindenesetre odaát, a domb túloldalán senkit sem talált. Illetve ott volt Jáfet, akit viszont nem ismert, s akit váratlan fölbukkanásával, mert akkor is hangtalanul lépdelt, megijesztett. Ezen aztán nevettek, zavartan és szemérmesen, mintha legalábbis egymás titkát leplezték volna le; Jáfet nem akarta elárulni, hogy mit csinált ott a földön azzal a gilisztával, amelyiket a tenyerében tartva az ujjával piszkálgatott.

Körbesétáltak a kis ligetben, ahol több óriási karámba zárva éltek békésen egymás mellett az állatok. Legtöbbjük a délutáni hőségtől bágyadtan feküdt, szunyókált, csupán néhány majom hangoskodott az ágakon. Jáfet petrezselyemzöldet tépett, azzal

kínálta Gestinát, majd megvallotta, hogy nem érti, ezek a giliszták hogyan csinálják. Nemük szerint kellene csoportosítania a fajokat, de van néhány, amelyekkel sehogyan sem boldogul.

Beszélgetés közben a levelek szűrte napfény lépésről lépésre változtatta a lány arcának színét; olykor élesen rávilágított az orrára és sima homlokára, máskor meg fátyolszerű árnyék takarta a többnyire fölfelé görbülő ajkát, kicsiny állát, mintegy tompítva a Jáfetnek bizakodásra okot adó jeleket, hogy talán ő is rokonszenves a lánynak. Mert a színbéli árnyalatok váltakozása és tűnékenysége közben is állandó maradt a lány arcán a mosoly. Mintha a találkozás pillanatának zavarát és örömét őrizte volna el nem múlón és jószágosan, átszellemülten valami ismeretlen izgalomtól, ami már érzékelhetően ott volt a hirtelen elhallgatásokban, a visszafojtott és apró sóhajokkal föl-szabadított lélegzetükben.

Ponyvával fedett, kókuszrostokból készített szőnyegre ültek, ahol Jáfet egyéb alkalmakkor pihenni szokott. A lány a vállára csúsztatta könnyű fátyolkendőjét, hogy fölborzolja a nyakára simuló hullámos haját. A karcsú, lányos test szépségében, a szalagokkal feldíszített ruhában, a két előregömbölyödő mell feszességében meg térdének szinte hegyesen kerekedő meztelenségében és lábfejének kikeményedő inas húsában gyönyörködött Jáfet szeme. A lány mozdulatára, amint egyenletesen próbálta szétoszlatni haját a vállá fölött, a ruhavágtából előtűnt a hónalj göndör és izzadságtól átítatott szőrzete. Nyíltan, minden szégyenérzettől mentesen nézte a lányt, aki ettől, a néma hódolattól nem jött zavarba, természetesen viselkedett; nyugodt hangon mondta, hogy ő valójában nem ért az állatokhoz, kiváltképpen nem a nemi életükhöz, de azt tudja, hogy a giliszták is a nadályokhoz hasonló módon csinálják.

S bár Jáfet érezte, hogy a lány őszintesége egészen bizalmassá teheti együttlétüket, s talán nem túl szerencsés dolog, ha máris, az elején közbeszól, de szükségesnek tartotta tisztázni, hogy nadályon vajon azt ért-e, amin ő pióccát. A válasz pedig olyannyira megnyugtatta, hogy minden kétely nélkül fogadta el az állítást, nem firtatva a tapasztalás körülményeit.

Valami ellentétmentes egységről van szó, folytatta a lány. Pontosan neki sem világos. De csak meg kell nézni az embereket, akik elveszettek hitt felüket a szerelemben vélik megtalálni. A giliszták, a pióccák, a csigák mintha még osztatlanok volnának, teljesek, a maguk nemében azok, s nem úgy, mint az emberek, akik között csak kezdetben nem volt nemi különbség.

Azok akkor szellemlények lehettek, vágott közbe Jáfet, aki most nehezen tudta elképzelni, hogy földi lény nem nélküli is lehetett. Mert, mondotta, az egyet jelentene a halhatatlansággal. Vagyis csak egész ember lehet halhatatlan, fél sohasem.

Különös, mondta a lány, hogy ezt éppen ő mondja, aki most egy katasztrófát szeretne túlélni; készül rá, gilisztákat vizsgálgat a földön.

Jáfet nem sértődött meg. A túlélés, felelte, nem azonos az örök élettel. S hiába lehet a giliszta a maga nemében teljes, ha képtelen önmaga megtermékenyítésére, ha mégiscsak szüksége van egy másik gilisztára. Ő persze nem hiszi, hogy a szerelemben az ember visszakapja a hiányzó másik felét, mert ezzel elismerné, hogy az egyesülésben feloldódik és megszűnik a nemi különbség, minek következtében újra létrejönne, még ha csak egy pillanatra is, az a teljesség-azonosság, amelyről Gestina az előbb mint a kezdeti ember alapvető és a meghatározó jellegzetességéről beszélt. Nem, ő másképp képzelel a teljességet; a hiány ebben az esetben másképp jelentkezik, mivel szerinte éppen a szerelmi egymásra találásban kényszerülünk arra, hogy részben vagy teljesen

föladjuk magunkat. És aztán ez a lemondás vagy áldozat fog bennünket meghatározni, a másikhoz és az önmagunkhoz való viszonyunk; egy alapjában bizonytalan és el-lentmondásokkal teli kapcsolat jön ezáltal létre, legyen az egyébként bármily kiegyensúlyozottnak mondható, a váltakozó érzéseink, amelyek hol alkalmazkodnak, hol pedig a mi kedélyünk követel a másiktól megértést és alkalmazkodást, lassan elfeledtetik velünk, mit adtunk föl, vagy miről mondtunk le korábban e kapcsolat érdekében. A gondosan kidolgozott puha szarvasbőr is világosabb árnyalatot kap, ha a tenyerünkkel abba az egy irányba simogatjuk, s sötétebbet, ha visszafelé.

Beszéd közben Jáfet finom homokot csorgatott egyik markából a másikba. Ahol a tenyere gyöngén megizzadt, ott lepkeszerű foltként tapadt bőrére a csillogó homok.

Egyébként meg nem is tudja. Ő csak Khámot és Sémét látja maga előtt. És az is lehet, hogy neki, mármint Gestinának van igaza. Khám birtokolja asszonyát, miközben Szatisz engedi, hogy birtokolhassa. Mert az a nő nemcsak vágyakat tud ébreszteni, de úgy tudja fogva tartani Khámot, hogy közben ő hiszi magát az asszony teljhatalmú urának, fénylő napistennek, aki egyetlen sugarával boldoggá teheti a test és az érzékiség sötét világában synylődő asszonyát. Sém nem testről és nem Mirjamról beszél, hanem a láthatatlanról, a teljesről és tökéletesről, aki érti, mit mond, aki tudja, miről hallgat. Aki ismeri legtitkosabb gondolatait is, s aki úgy hallgatja meg az imáit, hogy közben már érte imádkozik. Mert ő neki mindenért megbocsát, mert Sém is mindenért megbocsátott neki. De megcsókolhatja-e az arcát, ha nem látja, kérheti-e, hogy csak őt szeresse, s őrajta kívül senki mást.

A lány apró, szuszogó nevetést hallatott. A haját simította hátrafelé, miközben szétnyíló ujjaival fölszedte az arcába lógó tincseket. Ekkor, félrepillantva vette észre a két ugráló állatot.

Jáfet is arra fordult. Újabbak, mondta nem túl lelkesen. De vajon mifélék?

Gestina nézte, majd néhány másodperc után megszólalt.

Kenguruk, mondjuk.

Jáfet visszanézett a lányra. De nem szólt, nem kérdezte, honnan tudja. Elég meggyőzően hangzott.

A többiek sem vártak magyarázatot, nem vonták kérdőre a lányt, hallgatták tovább Jáfetet, aki Gestina különleges névadási képességét újabb példával kívánta bizonyítani. Másrészt meg a kimaradás miatt is elnézőbbé akarta tenni a fazekast, aki ez idáig egyszer sem szólt. Különös, csak mereven, a hallgatás bűvös előkelőségével nézte őt, úgy, mintha mindent tudna és értene.

Más légyek szállnak a virágokra, mondta, és mások az ürülékre. A tehén sem ugyanazokat csapkodja a farkával, mint amilyeneket egy bomlásnak indult tetem szétfolyó, rózsaszín orrában vagy fekete fülében lehet látni. Gestina mindegyiknek nevet adott: bundás pihelég, üvegpotrohú, gyászleány, kék dongóleány, döglégy, húslégy, zengő herelégy, fürkész viráglegy, egyfoltos pöcsik, tavaszi bögyöly. Legjobban azonban a szitakötők tetszettek neki, melyek vagy furcsa köröket írtak le a levegőben, vagy pedig egy helyben látszottak lebegni. A lány az egyiket szép légivadásznak nevezte, mert valóságosan is szép volt a hosszú, kék testével, rajta a körbefutó fekete csíkokkal, fölötté a törékeny és áttetsző szárnyával.

Aztán halkán, nagyon halkán azt mondta a fazekas, hogy valóban, a szitakötők nagyon szépek.

De a sottogást nem értette Jáfet. Várakozón figyelt, hátha mondani akar még valamit, de a lány apja, aki az előbb egészben nyelt le egy kisebb bogyót, mely most ott

szúrt valahol a szíve alatt, nem mondott többet. Gestina eltűnt, nem látta sehol. Oda-kint még világos volt, halvány narancsfény világított be az ablakon, szeliden és báván, szépen elcsöndesítve a világot. Csak a műhely fölötti ponyva vöröslött úgy, mintha a következő pillanatban lángra akarna lobbanni a forró alkonyati levegőtől.

Elvesztette a hangját, beszéltek aztán a fazekasról. Pedig a hang, tudták azt az emberek, nem afféle testtől könnyen elváló ékszer, mint a karkötő vagy a fülönfüggő vagy a nyakban hordott fűszeres-talizmános zsákocska. Csak ama belső hang maradt meg neki, amelyen gondolatait hallotta, de ez is már csak úgy volt benne, mint egy temp-lomi szajha méhében a halott magzat, mely ha egyszer napvilágra jó, akkor sem kap levegőt.

Jáfet, mikor a vendéglátást megköszönve fölállt, és gyalogosan távozott, lovát ott-hagyta ajándékba, fél kézzel a napórának támaszkodott, hogy kipiszkáljon sarujából valami kis kavicsot. A napóra most egyetlen sötét oszlop volt a vályogházak között, mint egy feltartott ujj, mely a földön reggelig már nem mér több időt, helyette a ki-gyulladó csillagokra mutat: nézzétek, elforgatom az eget fénytelen tengelyem körül!

Jáfet csak távozóban, amikor maga a fazekas kísérte el egy darabon, tartva a fehér kutya támadásától, csak akkor merte előhozni, hogy neki nagy szüksége lenne Gestina segítségére, s arra kérte, engedje el őt valamelyik szolgálóval vagy testvérével, tulaj-donképpen a lovat is azért hagyta itt, Gestina agyagba írhatná az állatot nevét.

Agyagba, ismételte elgondolkodva a fazekas. Majd anélkül, hogy választ adott volna, visszafordult, és sietősen indult a ház felé, mint akinek hirtelen eszébe jutott valami lényeges.

Jáfet az oszlopnál várakozott még egy darabig, de minthogy nem jött ki senki a házból, hazaindult. Azt hitte, többé nem látja a lányt. Felesleges volt az a sok szó, fecsegett, okos akart lenni, túldicsérte Gestinát, elrontotta. Ám annál nagyobb volt az ámulata, mikor másnap már korán reggel az ébredező állatok mellett, a kókuszsző-nyegen ülve találta a mosolygós lányt. Az apjának készített éppen reggelit. Csak ők voltak ott ketten. Kosárból szedegette elő a mézet, a túrót, a vaját, a gyümölcsöket. A fazekas üdvözlés helyett az öszvér oldalán mélyen alácsüngő csomagra mutatott. Ar-rább, a deszkapalánk mellett új ketrecek sorakoztak üresen, egymásra pakolva, me-lyeket tegnap este hordtak ide a ládakészítők. Némelyikbe azonban, hogy véletlenül nyitva maradt az ajtaja, máris beköltözött egy-egy madárpár.

Jáfet az öszvérhez lépett, leemelte a szijakkal gondosan átkötözött bőrt. Zsíros sár-gagyag volt benne, súlyra vagy fél tálentum.

Az írásnak, szólt oda a lány.

Noé is megjelent később, görbe botjával hangtalanul evezett a pálmafák alatt. A fazekas mellé ült, és szóltanul figyelték, mint vágja és gyúrja és lapítja a táblaformába az agyagot Gestina, s mint öntözi gyöngéden vízzel Jáfet a vékony lapokat, vagy mint hegyezi a stílust azzal a fényes görbe késsel. Aztán elhívta a lány apját, hogy nézzék meg az építkezést, igyanak valamit a kútnál.

A munkások csak most, hogy erősödött a nap, ültek le reggelizni a cölöpök tövébe. Forró olajos lángost ettek fokhagymával. Ilyen közelségben a följük magasodó csu-pasz gerendákból semmit sem lehetett kinézni. A cölöpök mint disztelen oszlopfők tartották a bárkafenék ölnyi vastagságú gerendáit, s oly sűrűn és szabályos rendben, hogy árkádszerű utcácskák nyíltak a hiányos és befejezetlennek látszó tetőzet alatt. A nap széles és ferde sugarakkal világított be oda, könnyeddé, szellőssé varázsolva így a hatalmas építményt. Majdcsaknem lebegővé és álomszerűvé, igen, a fazekas dús zöld

kerteket képzelt oda, lógó loncokat, futó repkényt, függeszkedő gyümölcsöket. Az egyik oszlopban valaki fényes szeget hagyott; tompa, négyyszögletű feje árván görbült fölfelé, nem húzta súly, nem akasztottak oda semmit.

A kútnál bort ittak. A fazekas megtanulta kortyolni a bort. Hosszasan ízlelte, nyelvvel forgatta és szorította szájpaddlásához, csak azután nyelte le, lassan, óvatosan. Noé elégedett volt. Egész napokat töltöttek így együtt. Ő tudta, hogy a fazekas nem beszélhet, ezért ő sem szólt. S ha történetesen záporosó hullámozott végig a vidéken, elverve a port, megkeményítve az olvadt szurkot, együtt húzódtak be a sátorba Noémi és a többiek mellé, és ő a szemével nyugtatta meg, hogy ez még nem az.

Csak hálni járt haza, műhelyében többé egyetlen korsó sem készült. A fiúk oda voltak az állatokkal, különben is azt tartották, hogy apjuk megháborodott, hiszen a szavakat is elfeledte, beszélni sem tud. A lányát kísérette, oda s vissza, más egyébbel nem is törődött. Hogy ő lent fog maradni, azt tudta. Aminthogy azt is, hogy Gestina Jáfettel megy. Fölszáll, elrepül.

És ha erre gondolt, mint legutóbb is a kútnál, akkor olyasmit érzett, amit egyébként sem tudott volna elmondani, szóvá tenni, mert az olyan volt, ahhoz tudná hasonlítani, mint mikor valami igazán nagyot, komolyat, kivételeset alkotott fazekaskorongján: öröm, gőg és megnyugvás volt csöndjében.

Hallgatott.

Álló dél volt. Az ég tetején mintha a nap is megállt volna egy hosszú percre.

És ő kevés kis borral a szájában könnyen hallgatott.

Tóth Krisztina

VISSZABESZÉD

Én, aki lassan járok,
és hamuzok a szürke vízbe,
fogalmam sincs, hogy mit kívánnék,
tényleg legyen-e teljesítve,
ami tört lett: egészen, másként
kéne-e még? Ha lenne iver?

Hiábavaló visszabeszéd, de mégis:
számon tartom, ez a sohase íze.
Mindig tudom, hogy sem-sem vagy is-is van,
mert szem elől az ember ne veszítse,
ha tényleg összetörte. Ha egészen
nem híve már, még úgy se. Így se.